

Muistio

Luonnon virkistyskäyttöstrategian ohjausryhmän 5. kokous

Aika: torstaina 17.9.2021 klo 14.30-15.50

Paikka: etäyhteydellä (Microsoft Teams)

Osallistujat:

Tarja Haaranen, ylijohtaja, YM (puheenjohtaja)
Matti Nieminen, erityisasiantuntija, YM (sihteeri, jäsen)
Markus Tarasti, yksikön päällikkö, YM (jäsen)
Anna-Leena Seppälä, yksikön päällikkö, YM (jäsen)
Marianne Selkäinaho, maaseutuylitarkastaja, MMM (jäsen)
Ville Schildt, neuvotteleva virkamies, MMM (erikseen kutsuttuna asiantuntijana)
Maria Torttila, erityisasiantuntija, LVM (jäsen)
Mari Miettinen, asiantuntija, STM (jäsen)
Ida Honkanen, asiantuntija, TEM (jäsen)
Mikko Helasvuo, rakennusneuvos, OKM (varajäsen)
Tommi Muilu, ylijohtaja, ELY-keskukset/Y-vastuualue (jäsen)
Sakari Kokkonen, päällikkö, Metsähallitus Luontopalvelut (jäsen)
Tommi Maasilta, ympäristöpäällikkö, Kuntaliitto (varajäsen)
Leena Kristeri, lakimies, MTK (jäsen), klo 15.30 asti
Eki Karlsson, toiminnanjohtaja, Ulkoilufoorumi/Suomen Latu (jäsen)

1. Kokouksen avaaminen

Puheenjohtaja Tarja Haaranen avasi kokouksen klo 14.30. Ilmoitettiin kokouksen tallentamisesta.

2. Edellisen kokouksen muistio

Hyväksyttiin muutoksitta edellisen 26.8.2021 pidetyn kokouksen muistio. Se oli ennakkoon nähtävissä Tiimeri –työtilassa ([linkki](#)).

3. Katsaus strategiavalmistelun tilanteeseen

Edellisen ohjausryhmän kokouksen jälkeen strategialuonnosta oli työstetty ohjausryhmän linjausten pohjalta työryhmässä ja ympäristöministeriössä. Työryhmä kokoontui 9.9. ja 15.9. ja valmisti lausunnon lähetettävää strategialuonnosta. Työryhmän kokousten muistiot ovat nähtävillä [Tiimerissä](#).

Todettiin, että strategiaa esitellään ensi viikolla YM:n järjestämässä avoimessa Luontohetki - verkkotilaisuudessa 22.9. klo 12.00-13.30. Todettiin tilaisuuteen luonne ja sisältö, ilmoittautuneiden määrä (yli sata) ja toivottiin tilaisuudesta viestimistä. Sihteeri lähettää ilmoittautumislinkin ohjausryhmän jäsenille. Webinaarin tarkoituksena on myös tukea alkavaa lausuntokierrosta. Kohderyhmänä ovat strategian valmistelutyössä (esimerkiksi työpajoissa) mukana olleet, mutta se on avoin kaikille.

Strategian lausuntokierros alkaa ensi viikolla ja kestää 4 viikkoa. Myös ohjausryhmässä edustetut tahot voivat antaa lausuntonsa. Marianne Selkäinaho kysyi, lähteekö strategialuonnos lausunnoille työryhmän vai ympäristöministeriön nimissä. Puheenjohtaja kertoi tästä vastikään keskustellun ja että työryhmä

kokoontuu vielä marraskuussa lausuntokierroksen jälkeen, jolloin katsotaan työryhmän lopullinen esitys. Ohjausryhmä kokoontuu vielä tämän jälkeen loppuvuonna (8.12.) ja pysyy näin ajan tasalla.

4. Strategiatekstin esittely

Luonnos strategiatekstiksi oli toimitettu esityslistan liitteenä 15.9. ohjausryhmän jäsenille ja varajäsenille. Sihteeri esitteli strategialuonnosta.

Johdantoon oli tuotu omaksi luvukseen (1.2) strategian tavoitteet. Seurantatiedon osuuteen oli lisätty mm. LVVI3 –tutkimuksen taulukko täydennettynä, valtion tarjontapuoleen havainnollisia karttoja ja taulukoita. Luonnos virkistyskäytön resursointi oli omana lukunaan. Toimijoihin oli lisätty Tukes ja ELY-keskusten teksti. Lainsäädännön lukuun oli tullut MRL:n uudistuksen huomioivat täydennykset. MMM:n kehittämisohjelmia lisätty lukuun, jossa otetaan huomioon muita strategioita ja toimia.

Hyötyjä käsittelevään 3. lukuun oli lisätty alkuun BOSS:n tutkimuskoosteesta esitettyjä hyötyjä. Matkailun ja kansallispuistojen luvut oli päivitetty tuoreisiin. Tulevaisuus –lukua (5.luku) oli täydennetty kotouttamisesta ja maahanmuutosta TEM:n asiantuntijan konsultoimana. Toimintalinjauksia (5. luvussa) oli hiottu kielellisesti ja tarkennettu MRL:n osalta.

Leena Kristeri huomautti, että lainsäätöluvussa oli siteerattu perustuslakia virheellisesti (perustuslaissa ei taata kaikille oikeutta yhteiseen ympäristöön). MRL:n osalta oli esiin tuotu mahdollisesti tulevia lakimuutoksia, joita ei kannattaisi referoida tekstissä (esim. viherrakenne). Lainsäädännön osalta suunnittelua ja toteutusta ei tulisi sekoittaa keskenään. Hän kiinnitti myös huomiota kohtaan (s.52) somen vaikutuksesta avohakkuiden hyväksyttävyyteen ja ehdotti jätettäväksi vastakkain asettelevat arvokeskustelut pois herkkänä teemoina. Hänen mielestään virkistyskäytön hyötyjä oli tuotu hyvin esiin, mutta haasteita tai ongelmakohteita ei niinkään. Yksityisten maanomistajien roolia oli tuotu esiin aiempaa enemmän, mutta asioita voisi pohtia vielä heidän näkökulmastaan. Hän lupasi toimittaa yksityiskohtaisempia kommentteja myöhemmin.

Anna-Leena Seppälä totesi, että MRL:n uudistusehdotus oli saanut nyt hieman liian ison painoarvon strategialuonnoksessa, mutta totesi nykyisenkin lain olevan merkittävä etenkin kaupunkiseutujen lähellä (esim. kaavojen sisältövaatimukset). Viherrakenteesta lakiuudistuksessa voisi ehkä kirjata joitain tavoitteita, sen ollessa yksi keino toteuttaa hallitusohjelman päätavoitetta luonnon monimuotoisuuden vahvistamisesta. Hän muistutti, että MRL:llä on merkitystä rantojen suunnittelussa, jonka oli todettu strategialuonnoksessakin olevan tärkeä luonnon virkistyskäytön kannalta.

Mikko Helasvuo kertoi liikunnan edistämisen kannalta, että fyysisen kunnon parantamista ja hikeä pitäisi näkyä enemmän esityksessä. Hän huomautti, että sana *retkeily* esiintyi luonnoksessa 43 kertaa, mutta *uinti* ja *juoksu* vain kerran, eikä *pulkkamäki* ja *suunnistus* kertaakaan. *Hiihto* oli mainittu kaksi kertaa. Hänen mielestään moninaiskäyttöä tulisi saada lisää esiin.

Eki Karlsson toi esiin, että tarkastelisi luonnossa liikkumista enemmän volyymilähtöisesti. Kävely, pyöräily, uiminen ja hiihto ovat volyymilähteitä. Tulisi miettiä toimenpiteitä, miten tämä säilyisi tai sitä parannettaisiin infran näkökulmasta katsottuna. Kaikkien tärkein tekijä ovat kunnat sekä niiden tarjoamat virkistyskäyttömahdollisuudet ja infra. Luonnonsuojelu huokuu liiaksi strategialuonnoksesta, jonka ei tulisi olla edunvalvontapaperi vaan kaikkien yhteinen, jolla virkistyskäyttöä saadaan vietyä eteenpäin. Toiveena hänellä oli edelleen jokamiehenoikeuksien parempi taustoitus, kuinka paljon alueista on jokamiehenoikeuksien alaista ja kuinka monta prosenttia jokamiehenoikeuksia käyttää (tietoa tästä on ainakin aiemmassa LVVI1 –julkaisussa). Hän pohti kuntia koskevaa tietoa, joka tulee parhaiten LIPAS-järjestelmästä, ja sen suhdetta valtionmaita käsittelevään tekstiin: hän kertoi, että 850 miljoonasta ulkoilukerrasta 95% tapahtuu kunnissa. Tätä koskevaa tarjontatietoa puuttui luonnoksesta. Metsähallitusta

koskevaa tietoa hän piti hienona, mutta katsoi, että suhde liikkumisen volyymissä ja missä sitä tehdään - valtion vai kuntien mailla - on epätasapainossa. Hän toivoi myös vastuutahon selkeyttämistä, kuka valtionhallinnossa ottaa vastuun virkistyskäytön edistämisestä, ja sen läpikäymistä toimenpidemielessä. Visiossa ja missiossa hän katsoi tulevan liiaksi läpi arvoja ja tavoitteita.

Sakari Kokkonen pohti Metsähallituksen maiden tarjontaan liittyen ennakoivasti, onko jatkossa kansallispuistoverkon sisällä kohdennustarpeita vähemmän varusteltujen kansallispuistojen osalta tai miten EU-tasolla tavoiteltu suojeleasteen nosto vaikuttaisi virkistyskäyttöön. Hän totesi myös kuullun ääniä, tulisiko olla erityyppisiä, täydentäviä suojelualueita, ja pohti, tulisiko strategiassa olla jo näkyvämmiin esillä harvaan asuttujen alueiden palveluiden tukemisen panostus. Kestävyysteemaa ja tutkimusteemaa oli luonnoksessa sivuttu, mutta lähdetty siitä, että yritystoiminta on luontomatkailun palveluja tai vastaavaa. Hän totesi puuttuvan linjausta palveluiden ylläpitopuolesta (jätehuolto, rakentaminen, pitkän elinkaaren virkistyskäyttörakenteiden tutkimus ja koulutus).

Markus Tarasti muistutti, että taustatietoa voidaan lisätä lähes loputtomasti, mutta strategiassa on oleellista se, mikä luotaa tulevaisuuteen: visio, missio ja toimintalinjaukset. Jokamiehenoikeuksien taustaa hän arvioi voitavan terävöittää, mutta totesi niiden olevan aika hyvin tunnettuja, ja samoin tiedetään, että luonnon virkistyskäyttö nojautuu pitkälti niihin. Hän ei lähtisi paljon pidentämään strategiaa. Ei ole myöskään tarpeen tehdä edunvalvontakysymystä eri virkistyskäyttömuotojen korostumisesta. Hän pohtisi luonnon virkistyskäytön kokonaisuuden edistämistä ottamatta liikaa kantoja toimintamuotoihin. Lainsäädäntöosuudessa hän totesi olevan korjattavaa ja siitä tehdyn hyviä huomioita.

Ida Honkonen sanoi, että hän vielä kirkastaisi, täsmentäisi ja ehkä tiivistäisi strategiatekstiä. Ensi sijassa tulisi katsoa tilannetta ja tulevaisuutta, mitä strategialla tavoitellaan. Liitteistämällä tiettyjä aiemmin puheena olleita osuuksia päästäisiin nopeammin itse strategian pihviin.

Sihteeri kiitti kommentteista ja lupasi, että perustuslakia koskeva kohta korjataan. Hän katsoi myös olevan tarpeen erottaa paremmin, mitä MRL:n osalta lakiehdotus ja nykyinen laki sisältävät, ja yhtyi näkemykseen että avohakkuihin ja somekeskusteluun viittaaminen tässä yhteydessä saattaisi synnyttää turhia kimmokkeita. Hän totesi, että alusta saakka strategian valmistelussa on pyritty löytämään pikemminkin yhteistä maaperää kuin erottavia tekijöitä, joihin olisi juututtu keskustelemaan. Työryhmässä on ollut kuntia enemmän esillä valtioiden maiden osuus, johon on katsottu olevan helpompi vaikuttaa valtion strategiassa. Valtio on ollut myös työryhmässä hyvin edustettuna Metsähallitusta myöten. Hän muistutti, että LVI13:n taulukko antaa virkistyskäytön moninaisuudesta ja massojen liikkeistä kuvaa, mutta piti mahdollisena puutteena sitä, ettei sitä ollut avattu tekstillisesti enempää. Toisaalta, samanaikaisesti kun pyydetään lisää sekä sisältöä että tiivistämistä, aiheutuu nykyisellä aikataululla haastetta yhteensovittamisessa. LIPAS oli nostettu strategialuonnoksessa esiin siksikin, että kuntapuolen tarjontatietoa on ollut vaikeammin saatavissa.

Useamman työryhmän kokouksen vetänyt Ville Schildt totesi, että strategian valmistelussa tulee esiin luonnon virkistyskäytön kokonaisuuden haasteellisuus sinänsä. Valmisteluprosessissa isoin ongelma on ollut kunta-valtio –rajapinnassa. Strategialuonnoksessa näkyy, mistä on ollut paras tieto ja mihin resursseja valtiolla on satsattu. Haasteena on ollut, millä tavalla tähän kytketään kunnalliset päätöksentekoprosessit ja kaavoitus, ja miten lähivirkistys ratkaistaan kussakin kunnassa; kuinka saadaan kunnista riittävä tietopohja, jonka pohjalta kokonaisuutta tehdään. Toisaalta haasteena on ollut virkistyskäyttömuotojen määrä, ja kuinka ja millä tarkkuustasolla virkistyskäyttötarjonnalla vastataan tähän kokonaiskysyntään. Virkistyskäytön ja luontomatkailun suhdetta kansallispuistoverkon kehittämiseen ei ole paljoa pohdittu. Ei myöskään ole visioitu virkistyskäyttöä suhteessa suojelualueiden pitkän aikavälin pinta-alatavoitteisiin. Pääsääntöisesti valtakunnan virkistyskäyttöpolitiikassa virkistyskäyttö on ollut hyöty, jolla on pyritty edistämään muita hyötyjä. Tässä strategiassa pitäisi pystyä ajattelemaan, mitä hyötyjä tulee virkistyskäytöstä itsessään, ja pyrkiä pitkän aikavälin virkistyskäyttöpolitiikkaan tästä lähtökohdasta. Hän

pohti myös valmistelun ajankäytön optimointia suhteessa tavoitteisiin ja kannusti ”terottamaan kyniä” lausuntovaihetta lähestyttäessä.

Puheenjohtaja yhtyi näkemykseen, että virkistyskäyttö ansaitsee oman strategiansa, kun se on ollut sisällä monessa muussa strategiassa ja paperissa, ja liittynyt niin sanottuihin muihin hyötyihin. Samoin myös kommentti kuntien roolista on keskeinen asia. Hän pohti tarjonnasta, mikä on se kokonaisuus valtioiden maiden osalta ja voitaisiinko sitä visioida pidemmälle myös luonnonsuojelualueverkoston osalta, niin että kysyntää saataisiin tasapainotettua sopiville alueille ja erilaisia aktiviteetteja sijoitettua sinne, minne ne parhaiten sopivat tai missä on suurimmat paineet.

Tommi Maansilta totesi, että strategialuonnoksen saapuneen sen verran myöhään, että Kuntaliitossa paneudutaan asiaan tarkemmin lausuntokierroksella. Valtion maiden hän ymmärsi painottuvan strategiassa myös, koska kunnilla on omia strategioitaan ja on vaikea laittaa, miten heidän alueitaan pitäisi käyttää. Hän totesi, että ulkoilulaki on vanha ja samoin maastoliikennelaki. Kuntaliitossa on toivottu, että niitä voisi uudistaa jossakin vaiheessa. MRL:n uudistuksen hän näki olevan todellakin vasta luonnos ja siinä olevan ongelmia kuntien näkökulmasta, eniten kuitenkin kaavajärjestämisen muutokseen ja rakennusvalvontajärjestelmään liittyen.

Ville Schildt totesi, että motorisoitu liikenne ja maastoliikennelaki on ollut pitkään puutteellisella valmistelulla.

Sihteeri toi esiin luonnon virkistyskäytön vastuutahon määrittämisestä, että toimeenpanon (6.luku) ja toimintalinjauksiin sisältyvän koordinaatioelimen perustamisen kautta vastuutus edistyy.

Strategian vaikutusten arvioinnista (SOVA) sihteeri kertoi, että työskentelyyn osallistui 25.8. viisi työryhmän jäsenenä. Toimintalinjauksien perusteella laadittu taulukko on keskeneräinen, sillä toimintalinjaukset ovat eläneet ja kustannusten arviointi on puutteellinen. Hän toi esiin, että parempi ajankohta vaikutusten arvioinnin liittämiseksi strategiaan olisi lausuntokierroksen jälkeen. Myös Marianne Selkäinahan mielestä vaikutusten arviointi olisi parempi liittää strategiaan lausuntokierroksen jälkeen sidottuna rahoitukseen ja siinä olisi tärkeä ottaa mukaan myös muut kestävyuden alueet. Hän muistutti myös maaseutuvaikutusten arvioinnista, joka on valmistelussa. Asiasta ei käyty enempää keskustelua. Puheenjohtaja totesi, että työn edetessä vaikutusten arviointia kehitetään, kun päästään lähemmäksi strategian lopullista versiota.

5. Muut mahdolliset asiat

Puheenjohtaja kertasi vielä valmisteluprosessin. Strategia lähtee lausunnonle webinaarin jälkeen ja se toimitetaan ohjausryhmälle. Lausunnonle lähtevän versioon ehditään korjaamaan virheellisyyksiä, mutta suuremmat muutokset tapahtuvat myöhemmin. Hän muistutti esiin tulleita asioita voitavan nostaa esiin lausunnoissakin. Ville Schildt suositteli, että jo lausuntovaiheen aikana huomioon otettavien asioiden yhteensovitystyötä jatketaan ja etsitään saatavilla oleva tietoa. Näin prosessi menee eteenpäin kahdella rintamalla.

Sihteeri kertoi, että lausuntovaiheeseen ajoittuu myös esittelytilaisuudet Saamelaiskäräjille ja Ulkoilufoorumille.

6. Kokouksen päättäminen ja seuraavat kokoukset

Ohjausryhmän seuraava kokous on 8.12.2021 klo 9.00-11.00.

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.50.